

Construccions amb lectura arbitrària en basc

ANA RODET IRAOLA

Abstract

This study is about impersonal sentences in Basque, that is, those sentences that allow an arbitrary interpretation of empty categories in subject position. Even though the paradigm of this interpretation are infinitival clauses, in this essay we analyze those temporal syntactic configurations that allow this interpretation: Impersonal Sentences, Arbitrary Plurals and Singulars.

The study of these configurations will be divided according to the type of quantification expressed by the CV, since this characteristic is crucial when analyzing the properties of these configurations.

We conclude that the arbitrary reading of null subjects is linked to the node INFL and that the type of quantification expressed is irrelevant. Each type of quantification is the result of different licensing mechanisms. The AGR element is implied in existential quantification (omission of one of its morphological characteristics or absorption of the verb's external thematic role). The TIME element, which is blocked by the generic operators, is related to the quasi-universal interpretation.

Basque morphology permits us to offer empirical evidence of the relationship between arbitrary interpretation and loss of inflectional material that exhibits the element AGR in INFL, as well as of the relationship between aspect and generic contexts.

Finally, some of the observed phenomena put into question some of the explanations given to this topic, which are linked to concrete markers of each particular language, and serve as a base for the search of general solutions capable of explaining similar phenomena observed in different languages.

0. Introducció*

En aquest treball estudiarem algunes construccions que en basc permeten una interpretació arbitrària de la categoria buida en posició de subjecte, és a dir, oracions que tradicionalment s'han anomenat "impersonals" o "oracions sense subjecte".

L'estudi s'emmarca dins del Model de Recció i Lligam de la Gramàtica Generativa. Pretén, d'una banda, fer un recull i una descripció sistemàtica de totes les construccions que en basc permeten aquesta interpretació i, d'altra, comprovar si la

(*) *Agraiments:* El fulls següents són un extracte d'un treball de recerca de Mestratge de Lingüística General, presentat a la Facultat de Filologia Catalana de la Universitat Autònoma de Barcelona. Per realitzar-lo vaig comptar amb l'aportació de diferents bascoparlants que em proporcionaren exemples i observacions; amb la col.laboració d'Ibon Sarasola i amb la direcció de Mª Lluïsa Hernanz, que un bon dia es veié embolicada en un estudi sobre una llengua que desconeixia i des de llavors accedí a ser torturada pels auxiliars i les marques de cas.

Incorpora també algunes aportacions de Gemma Rigau i de Josep Mª Brucart, que formaren part de tribunal d'avaluació d'aquesta investigació.

En els exemples utilitzarem les següents abreviatures per referir-nos als casos:

abs: absolutiu; part: partitiu; erg: ergatiu; dat: datiu; gen: genitiu; genl: genitiu locatiu; assoc: associatiu; in: inesi; hab: hablatiu; adl: adlatiu; al: alatiu; inst: instrumental; mot: motivatiu.

comparació de les dades del basc amb les del català i les del castellà aporta elements per formular alguna generalització sobre el tema.

El Principi de Projecció Estès postula que totes les oracions tenen subjecte. Aquesta afirmació, que sembla aplicable a totes les llengües, recull un fet que no ha passat desapercebut ni a les gramàtiques ni als parlants. El subjecte de l'oració es considera un element particular. Per això, les llengües creen tota una sèrie d'estratègies específiques per poder expressar oracions on el subjecte no entra en consideració, és a dir, per eludir aquest principi general dels enunciats. Són aquests tipus d'oracions els que ens proposem d'analitzar.

Descriurem amb cert detall cadascuna de les construccions per fer comprensibles les dades presentades. Aquesta part resultarà àrdua i potser a voltes obscura, donada la diferència entre les llengües comparades i la dificultat de fer-ne una exposició entenedora però breu. Un cop exposades les diferents estratègies formularem les línies generals on creiem que poden quedar organitzades.

El desenvolupament de l'estudi sobre les categories buides del Model de Recció i Lligam ens ofereix un instrument força interessant per analitzar aquestes construccions. Les podem caracteritzar com a frases on l'element fonèticament nul que ocupa la posició de subjecte no troba al context cap antecedent que li permeti recuperar els seus trets. Quan això succeeix, diem que la categoria buida adopta un valor indefinit, no referencial, que anomenem arbitrari i simbolitzem amb l'índex ($_{arb}$).

Aquesta categoria buida, que sempre s'interpreta com a indefinida, pot assolir valors diferents segons factors que tot seguit comentarem. A vegades agafa un valor comparable al d'un quantificador existencial com *algú*; a vegades pren un contingut semblant a un quantificador universal o quasi-universal com *tot hom*, *la gent*.

En aquest treball, a l'hora d'analitzar les diferents construccions en farem una primera classificació segons quina sigui la quantificació expressada per la categoria buida que rep l'índex arbitrari.

Aquesta divisió reflecteix la convicció que els dos tipus de quantificació, malgrat tenir en comú la interpretació arbitrària de l'element en posició de subjecte, difereixen en qüestions fonamentals. Els mecanismes que troba cada llengua per fer-los possibles, les condicions que llicencien les categories buides (CB), el seu valor semàntic i les relacions de referència que estableixen, són distintes segons la quantificació que expressin. A més, totes dues responen a necessitats diferents dels parlants. Esperem demostrar al llarg del treball que aquest punt de vista està justificat.

El paradigma de la interpretació arbitrària de l'element nul en posició de subjecte són les oracions d'infinitiu incrustades en oracions sense antecedent capaç de controlar la CB.

- (1) (PRO $_{arb}$ abestea) zaila da.
 (PRO $_{arb}$ cantar-abs) difícil és.
 és difícil cantar.

Actualment, però, està força documentada l'existència de diferents configuracions sintàctiques on la CB presenta unes característiques molt similars. A continuació veiem un exemple de cadascuna, classificades, com ja hem comentat, segons el valor semàntic assignat a la CB.

1) *Quantificació existencial:*

- (2) PRO_{arb} 1931-ko apirilaren 14-ean Errepublikak proklamatu zen.
PRO_{arb} 1931-gen.1 abril-gen 14-in República-abs proclamar
3^aabs-Pas
El 14 d'abril de 1931 es proclamà la República
- (3) PRO_{arb} Atzoko bileran zutaz hitz egin zen.
PRO_{arb} Ahir-gen1 reunió-in tu-inst parlar 3^aabs-Pas
A la reunió d'ahir es parlà de tu.
- (4) (ex) Atea jo dute.
(ex) Porta-abs trucat 3^aabs-Pres-3^aerg.pl.
Han trucat a la porta.
- (5) (ex) Noiz deituko dute berriak emateko?
(ex) Quan trugar fut 3^aabs-Pres-3^aerg.pl notícia-abs.pl donar-per
Quan telefonaran per donar les notícies?

2) *Quantificació quasi universal.*

- (6) (ex) Indian ez dituzte behiak hiltzen.
(ex) India-la-a no 3^aabs.pl-Pres-3^aerg.pl vaca-abs.pl matar
A la India no maten les vaques.
- (7) PRO_{arb} Taberna honetan oso ondo jaten da.
PRO_{arb} bar-aquest-en molt bé menja es.
En aquest bar es menja molt bé.
- (8) PRO_{arb} Oso ondo egoten da hemen.
PRO_{arb} Molt bé estar 3^aabs-Pres aquí
Aquí s'està molt bé
- (9) PRO_{arb} Lo gutxi egiten baduzu, pro_{arb} arin zahartzen zara
PRO_{arb} Dormir poc fer si 2^aerg-pres-3^aabs pro_{arb} ràpid envellir
2^aabs.-pres
Si dorms poc envelleixes ràpid.

L'objecte que ens proposem analitzar al llarg de les pròximes pàgines són aquestes configuracions sintàctiques.

1. *Quantificació existencial*

A la introducció comentàvem que hem adoptat com a criteri de classificació de les diferents construccions amb lectura arbitrària, el tipus de quantificació que expressen. Comencem per aquelles que permeten interpretar la categoria buida en posició de subjecte com un quantificador existencial.

En basc tenim dues estratègies per construir frases on no aparegui el subjecte, bé perquè no el coneixem o no hi tenim cap interès, o bé perquè volem destacar els altres elements de la frase: l'objecte o la mateixa acció del verb.

Repetim les frases de la introducció per més comoditat:

- (2) PRO_{arb} 1931-ko apirilaren 14-ean Errepublikak proklamatu zen.
 PRO_{arb} 1931-genl abril-gen 14-in República-abs proklamatu
 3^aabs-Pas
 El 14 d'abril de 1931 es proclamà la República
- (3) PRO_{arb} Atzoko bileran zutaz hitz egin zen.
 Ahir-genl reunió-in tu-inst parlar 3^aabs-Pas
 A la reunió d'ahir es parlà de tu.
- (4) (ex) Atea jo dute.
 (ex) Porta-abs trucar 3^aabs-Pres-3^aerg.pl.
 Han trucat a la porta.
- (5) (ex) Noiz deituko dute berriak emateko ?
 Quan trucar-fut 3^aabs-Pres-3^aerg.pl notícia-abs.pl donar-per
 Quan telefonaran per donar les notícies?

Anomenarem "impersonals" les construccions (2) i (3) perquè l'Acadèmia de la Llengua Basca (Euskaltzaindia) així les anomena i perquè crec que facilita la comprensió del treball tot recordant les construccions catalanes amb les quals comparteixen molts trets. (4) i (5) són Plurals Arbitraris.

La situació és similar al català i és analitzada per al castellà per Fernández Ramírez (1986: 104) en els següents termes:

"...En estos casos la 3ª persona de plural funciona en cierto modo como la fórmula "es, son, fue, fueron...+participio", o como la fórmula "se+3^a persona" en sus usos llamados reflejo-pasivos. Posee con ellas en comun la propiedad de concentrarse en la idea de la acción verbal y sus efectos y desinteresarse de la idea de agente"

Descriurem detalladament cadascuna de les dues estratègies i la seva distribució. Analitzarem les restriccions que presenten, la seva relació amb el temps i amb l'aspecte, la caracterització de la categoria buida que ocupa la posició de subjecte i el seu valor semàntic.

1.1. Impersonals (Sagarrak merke saldu dira)

1.1.1. Descripció

Comencem, doncs, amb una descripció detallada de les construccions que hem anomenat impersonals. Es caracteritzen sobretot per dues qüestions:

a) Canvi d'auxiliar. Són verbs que seleccionen UKAN i que, en aquesta construcció, apareixen amb IZAN.

b) Silenciament de l'argument en posició de subjecte.

Anirem a poc a poc per assegurar la comprensió del mecanisme. A l'exemple (6) tenim una frase amb un verb transitiu.

- (6) (Guk) Atzo amaren urtemuga ospatu *genuen*
 (Nosaltres-erg) Ahir mare-gen aniversari-abs celebrar 3^aabs-Pas-
 -1^aerg.pl
 Ahir celebràrem l'aniversari de la mare

Si li apliquem el mecanisme d'impersonalització tenim:

- (7) (*GU/*GUK) Lezon Euskal Eskola Publikoaren astea ospatu zen
 (*Nosaltres-abs/erg) Lezo-in Basca Escola Pública-gen setmana-abs
 celebrar 3^aabs-Pas
 Es celebrà la setmana de l'Escola Pública Basca a Lezo

Observem les dues característiques. a) L'auxiliar de (6), *genuen* (3^aabs-Pas-1^aerg.pl), reflecteix la concordança amb els arguments en ergatiu i en absolutiu. L'auxiliar de (7), *zen* (3^aabs-Pas), només reflecteix l'absolutiu. b) L'argument que feia de subjecte ha desaparegut.

Veiem ara el mateix mecanisme amb un verb inergatiu, és a dir, un verb d'un sol argument, però que rep paper temàtic d'agent.

- (8) (Guk) atzoko bileran zutaz hitz egin¹ *genuen*
 (Nosaltres-erg) Ahir-genl reunió-in tu-inst parlar 3^aabs-Pas-1^aerg.pl
 A la reunió d'ahir parlàrem de tu.
- (9) (*Gu/Guk) Atzoko bileran zutaz hitz egin zen
 (*Nosaltres-abs/erg) Ahir-genl reunió-in tu-inst parlar 3^aabs-Pas
 A la reunió d'ahir es parlà de tu.

a) Canvi d'auxiliar:

Aquest mecanisme d'impersonalització s'aplica només als verbs que seleccionen l'auxiliar UKAN, és a dir, els transitius i els inergatius.

Com que l'auxiliar té un paper crucial en aquesta estratègia, abans de continuar amb l'exposició, ampliarem algunes qüestions sobre el seu comportament. Recordem que la majoria dels verbs es conjuguen amb auxiliar i que el component CONC és força ric, reflecteix morfològicament les característiques de tres arguments: *Nor* (absolutiu), *Nori* (datiu) i *Nork* (ergatiu).

Ara bé, no totes les combinacions d'aquests elements són possibles. Com estableix Ortiz de Urbina (1988) només en podem trobar quatre d'aquestes combinacions:

i. Absolutiu:

- (10) Joan *n*-aiz
 Anar 1^aabs-Pres
 He anat

(1) Considerem el verb *bitz egin* un verb inergatiu, és a dir, amb un únic argument, que rep el paper temàtic d'agent. No entrem a analitzar el paper sintàctic de *bitz*.

ii. *Absolutiu i Datiu:*

- (11) Ez naiz joango, lagun bat etorriko zai-*t* eta.
 No 1^aabs-Pres hi anar-futur, amiga una venir-futur 3^aabs-Pres-
 -1^adat perquè
 No hi aniré, perquè em vindrà una amiga.

iii. *Absolutiu i Ergatiu:*

- (12) Ez *d-u-t* ikusi.
 No 3^aabs-Pres-1^aerg vist
 No l'he vist

iv. *Absolutiu, Ergatiu i Datiu:*

- (13) Ez *d-i-o-t* ezer esan
 No 3^aabs-Pres-3^adat-1^aerg
 No li he dit res.

Cap altra combinació (Ergatiu, Datiu o Datiu i Ergatiu) no és possible i la concordança amb l'absolutiu és el mínim obligatori per a qualsevol oració temporalitzada. Si FLEX és +CONC sempre hi ha la marca de l'absolutiu a l'auxiliar.

En el cas que ens ocupa la característica que es perd és la que llicencia l'argument en ergatiu, el subjecte dels verbs transitius (iv, iii) o inergatius.

La "impersonalitat" o falta de referència d'aquestes frases s'obté, doncs, mitjançant la supressió d'un dels elements de CONC.²

Com que canvia l'auxiliar UKAN per IZAN, desapareix la característica de concordança que llicenciaria l'argument en la posició de subjecte d'aquestes oracions, que aniria en ergatiu. Queda l'única característica que és obligatòria en basc: la de l'absolutiu. Fixem-nos que aquesta apareix tant a (7), on reflecteix l'objecte en absolutiu (*urtemuga*). Com a (9) on no reflecteix cap argument, perquè el verb només en té un i és el que està silenciàt (*Guk*).

b) *Silenciament de l'argument en posició de subjecte:*

L'argument que rebria el paper temàtic d'agent i aniria en cas ergatiu no apareix. Si el verb és de dos arguments, l'objecte de l'oració queda en cas absolutiu o partitiu i concorda en número i persona amb l'auxiliar, que ja hem dit que només conserva la característica de CONC que llicencia l'objecte. Veiem aquesta concordança. A (14) l'objecte és plural i el verb està en tercera persona de plural. A (15) l'objecte i el verb van en singular.

(2) Aquest no és l'únic cas on s'alteren les característiques morfològiques de CONC. En les construccions *ari-izan* un verb de dos arguments, que selecciona l'auxiliar UKAN, canvia l'auxiliar per IZAN, que només pot llicenciar un dels dos arguments. La concordança s'estableix entre el subjecte, ara en absolutiu, i l'auxiliar.

(i) Nié liburuaké irakurtzen ditus Jo-erg llibre-abs.pl llegir 3 ^a abs.pl-Pres- 1 ^a erg Jo llegeixo els llibres	(ii) Ni liburuaké irakurtzen ari naiz Jo-abs llibre-abs-pl llegit ari 1 ^a abs-Pres Jo estic llegint els llibres

Podem veure comparant aquestes dues frases que a (i) les característiques de CONC llicencien tant l'objecte com el subjecte, a (ii) només n'hi ha una, l'absolutiu, que concorda amb el subjecte, però això no provoca la desaparició de l'objecte, que deixa d'estar reflectit a FLEX.

- (14) *Sagarrak merke saldu dira*
Pomes-*abs.pl* barates vendre 3^a*abs.pl*-Pres
Les pomes s'han venut barates.
- (15) *Sagarrak merke saldu da.*
Poma-*abs* barata vendre 3^a*abs*-Pres
La poma s'ha venut barata

En el cas dels verbs inergatius, que utilitzen l'auxiliar UKAN i tenen un sol argument (l'agent), el resultat de l'aplicació d'aquest mecanisme és una frase sense agent i amb l'auxiliar *izan* en 3ª persona del singular, sense la característica corresponent al cas ergatiu. Repetim (9) per més comoditat:

- (9) *Atzoko bileran zutaz hitz egin zen*
Ahir-genl reunió-in tu-inst parlar 3^a*abs*-Pas
A la reunió d'ahir es parlà de tu.

La Gramàtica d'Euskaltzaindia (EGLU: II) explica aquestes construccions considerant que els verbs són originàriament NOR-NORK, que agafen l'auxiliar IZAN i silencien l'agent. Així aconseguixen el seu valor impersonal.

- (16) (NOR-NORK) —————> (NOR)
+ impersonal³

(3) Cal diferenciar aquestes construccions d'aquelles on apareix el membre inacusatiu dels parells anomenats ergatius (i). En basc, com en anglès o en català, morfològicament són semblants i molts parlants no les diferencien.

- (i) a. *Amona hil da.*
Avia-*abs* morir 3^a*abs*-Pres
Ha mort l'àvia.
- b. *Mendia elurrez zuritu da*
Muntanya-*abs* neu-inst blanquejar 3^a*abs*-Pres
La muntanya s'ha blanquejat amb neu
- c. *Ontzia urez bete da.*
Got-*abs* aigua-inst omplir 3^a*abs*-Pres.
El got s'ha omplert d'aigua.

Tot i que siguin similars, són construccions diferents. No porten implícit cap agent, com es pot veure per la incapacitat que presenten de controlar el subjecte d'una oració final.

En basc hi ha molts verbs que es poden presentar en la variant transitiva (amb l'auxiliar UKAN) i inacusativa (amb l'auxiliar IZAN). La Gramàtica d'Euskaltzaindia considera que, en aquest cas, l'originari és el que només té un argument (NOR) i que l'altre membre n'és derivat. Defensa, doncs, la hipòtesi causativa dels ergatius que presenten Hale i Keyser (1986).

Aquest mecanisme seria el següent:

- (ii) *hil 1* —————> *hil 2*
(NOR) (NOR-NORK)

El verb *hil 1* (morir) és un verb inacusatiu, verb d'un sol argument (NOR), que rep paper temàtic de pacient o tema i el cas absolutiu. Selecciona l'auxiliar IZAN. La seva versió causativa, *hil 2* (matar) és un verb transitiu, de dos arguments (NOR-NORK), un dels quals (NOR) rep el paper temàtic de tema o pacient i el cas absolutiu i l'altre (NORK), el paper d'agent i cas ergatiu. Selecciona l'auxiliar UKAN.

Correspondria a les frases següents:

- (iii) a. *Zakurrek amona hil dute*
Gossos-*erg.pl* àvia-*abs* matar 3^a*abs*-Pres- 3^a*erg.pl*
Els gossos han matat l'àvia
- b. *Auzoko horiek etxeetako hormak karez zuritu dituzte.*
Veï/ines aquelles-*erg.pl* casa-gen-l.pl paret-*abs.pl* cal-inst blanquejar 3^a*abs*-Pres -3^a*erg.pl*
Aquelles veïnes han blanquejat les parets de casa amb cal.
- c. *Nik ontzia urez bete dut.*
Jo-*erg* got-*abs* aigua-ins omplir 3^a*abs*-Pres-1^a*erg*
Jo he omplert d'aigua el got.

Passem ara a analitzar els diferents aspectes implicats a la descripció que hem fet sobre aquest mecanisme. Estudiarem les qüestions relacionades amb l'argument silenciats i amb l'argument objecte.

1.1.1.1. L'argument silenciats

El basc és una llengua pro-drop, per tant, sovint l'argument que ocupa la posició de subjecte pot ser elidit. En la construcció impersonal, però, queda fora de tot dubte que no es tracta d'una elisió. A la posició de subjecte no pot aparèixer cap element realitzat fonèticament. Les construccions impersonals no tenen mai una interpretació ambigua, només admeten una lectura arbitrària.

L'argument silenciats té una altra propietat: és sintàcticament actiu. Pot controlar el PRO d'una oració no-temporalitzada incrustada:

- (17) Manifestapen asko egin da (PRO autobieren eraketa geldi erazteko)
 Manifestació moltes fer 3^aabs-Pres autovia-gen construcció aturar
 obligar a.
 S'han fet moltes manifestacions per aturar la construcció de l'autovia

Ja tenim, doncs, les dues característiques principals de les impersonals: un element CONC defectiu, on falta la característica que llicenciaria l'argument en posició de subjecte i una posició de subjecte obligatòriament ocupada per una CB on no pot aparèixer un SN lèxic.

1.1.1.2. L'argument objecte

Hem vist que quan el verb és de dos arguments, l'argument objecte apareix en el mateix cas i el mateix nombre a la frase amb subjecte que a la impersonal. Aquest és l'únic argument que concorda amb el verb com podem veure a (18)a. i b. on l'auxiliar canvia segons el nombre de l'objecte:

- (18) a. Sagarrak merke saldu *dira*
 Pomes-abs.pl barates vendre 3^aabs.pl-Pres
 Les pomes s'han venut barates.
- (18) b. Sagarra merke saldu *da*.
 Poma-abs barata vendre 3^aabs-Pres
 La poma s'ha venut barata

Respecte a l'objecte destaca una restricció important: ha d'ésser obligatòriament (-humà) (EGLU: II, 55). Val la pena ampliar aquesta característica que presenta excepcions i que està sotmesa a canvis, possiblement per interferències del castellà.

La restricció afecta d'una banda els casos que l'objecte és la primera o la segona persona.

- (19) Irakasleak etxerako lanak ez egiteagatik zigortu nau.
 Professora-erg deure-abs.pl no fer-mot castigar 1^aabs-pres-3^aerg
 La professora m'ha castigat per no fer els deures.

No hi ha dubte que sobre aquesta frase no es pot aplicar l'estratègia d'impersonalització que venim comentant. (20) no només seria unànimement considerada agramatical sinó que, a més, no s'entendria.

- (20) * Etxerako lanak ez egiteagatik zigortu naiz.

Deure-abs.pl no fer-mot castigar 1^aabs-pres

Se m'ha castigat per no fer els deures

Val la pena destacar que, tot i que en català i en castellà no hi ha cap restricció explícita al respecte, hi ha una distribució similar de les frases entre la passiva reflexiva i Plural Arbitrari. Salvador Fernández Ramírez, en una nota a peu de pàgina (1986: 117-118) observa que només un 3% de 1.378 casos de passives reflexives tenen un objecte de 1^a o 2ª persona. I, si analitzem els exemples que dóna de frases en Plural Arbitrari, veiem que la gran majoria tenen un objecte (+humà) pronominalitzat (Fernández Ramírez 1986: 108-111).

D'altra banda, la restricció bloqueja l'aplicació d'aquesta estratègia d'impersonalització sobre qualsevol frase amb un objecte de 3ª persona (+humà).

Així, Euskaltzaindia considera (21) agramatical.

- (21) *Etxerako lanak ez egiteagatik zigortu da neskato ile gorria.

Escola-gen.loc. deure-abs.pl no fer-mot castigar 3^aabs-Pres nena pèl roig.

S'ha castigat la nena pelroja per no fer els deures.

I afirma que només hi ha una estratègia per aconseguir una LA quan l'objecte és (+humà): s'ha de recórrer al plural arbitrari:

- (22) Etxerako lanak ez egiteagatik zigortu dute neskato ile gorria

Deure.abs.pl no fer-mot castigar 3^aabs-Pres-3^aerg.pl nena pèl roig.

Han castigat la nena pelroja per no fer els deures.

En aquest cas, però, tot i que la normativa està definida en els termes comentats, hi ha construccions impersonals amb objectes de 3ª persona (+humà) que són unànimement considerades gramaticals.⁴

- (23) Sekula baino lagun gehiago espero dira "Herri Urratsen"

Mai que persona més esperar 3^aabs.pl-pres "Herri Urrats" in

S'esperen més persones que mai en el "Herri Urrats"

1.1.2. Caracterització de la CB en posició de subjecte

Per caracteritzar la categoria buida comencem resumint les dues qüestions comentades que l'afecten. En primer lloc, està clar que hi ha una CB a la posició de subjecte, ja que d'una altra forma no es poden explicar els fenòmens de control observats.

- (24) ((PRO_{arb} helburu hauek lortzeko) PRO_{arb} lan egin behar da)

((PRO_{arb} objectiu aquests-abs aconseguir-per) PRO_{arb} treball fer
haver-de 3^aabs-pres)

Per aconseguir aquests objectius cal treballar

(4) Josep Mª Brucart suggereix que la diferència observada entre el grau d'acceptabilitat dels diferents exemples esmentats pot estar relacionada amb la característica (+/-definida) de l'objecte. La construcció impersonal amb un objecte (+humà i -definit) seria més acceptable que amb un objecte (+humà i +definit). Sigui com sigui, aquesta qüestió queda sense resoldre. Caldria investigar en quines condicions no opera aquesta restricció, els factors que hi influeixen, etc.

A més tot parlant detecta el canvi d'auxiliar com a indicatiu precisament de l'absència d'un dels elements seleccionats pel verb. Tot i que les característiques de CONC coincideixen amb els arguments que apareixen a l'oració (no n'hi ha ni més ni menys que els reflectits a CONC), es percep que al verb li falta un dels arguments que li pertoca: l'agent.

A l'hora d'analitzar si la CB és *pro* o PRO trobem dues raons per descartar que sigui *pro*. 1) A CONC li falta la característica que el llicenciaria i, per tant, les condicions de recuperabilitat dels trets de la CB no s'acompleixen. No ens trobem, com en les impersonals amb *-se* en català, on hi ha un element que absorbeix el caràcter definit de CONC, però aquesta conserva tots els seus trets morfològics. En basc, CONC no reflecteix cap característica de l'argument silenciada. 2) D'altra banda, a la posició de subjecte no pot aparèixer de cap de les maneres un SN lèxic.

Podríem considerar, doncs, que és un PRO. Com que el basc permet separar característiques de CONC i de TEMPS, apareix una FLEX amb la característica (+TEMPS) i amb tots els elements de CONC menys el que llicencia la posició de subjecte. Tenim, doncs, una posició no regida, que no rep cas i que no permet ser ocupada per cap SN lèxic, característiques totes compatibles amb un PRO. Però també tenim una propietat que contradiu aquesta caracterització: la CB d'aquestes construccions no es comporta respecte als fenòmens de control i referència com un PRO, sinó com un pronominal lliure que pot controlar però no admet control.

- (25) (PRO_{arbi/j} Zubia egitea) PRO_{arb/j} erabaki zen
 (PRO_{arbi/j} Pont-abs. fer-abs) PRO_{arb/j} decidir 3^aabs-Pas-3^aerg_j
 Es decidí fer un pont

- (26) ((Jugoslavian federazioarekin ez bazegoen inor gustora) PRO_i aliantza egin beharko litzateke la Estatu subiranokin) (*pro_j*) esan zuten atzo. Iugoslavia-in federació-asso no si-estava ningú a gust, PRO_{arbi} aliança-abs fer haver-de 3^aabs-condic-la (sufix completiva) estat sobirans-ass.pl *pro_j* dir 3^aabs-Pas- 3^aerg.pl ahir. Ahir digueren que si a Iugoslàvia ningú no estava a gust amb la federació caldria fer una aliança amb els estats sobirans.

Podem comparar aquesta CB amb la que descriu Otero en les impersonals amb *se* del castellà. Tot i que aquest autor caracteritza la CB com un *pro* amb algunes particularitats, veiem que el PRO que hem descrit per al basc encaixa perfectament en la seva descripció. El basc té una morfologia que li permet esborrar de CONC l'element que identifica l'argument en posició de subjecte, sense que desapareguin els altres elements de FLEX. El català i el castellà, amb una morfologia de FLEX diferent, recorren al clític *se* per modificar-la. És com si les tres llengües, mitjançant mecanismes diferents, aconseguissin el mateix resultat: una CB indefinida en posició de subjecte amb una FLEX finita.

1.1.3. Restriccions

Les impersonals, doncs, presenten dues restriccions: una relacionada amb l'objecte i una altra amb el tipus de verb. Només apareixen amb verbs inergatius i amb transitius amb un objecte directe (-humà).

Totes dues restriccions estan relacionades amb l'estructura argumental dels verbs i els papers temàtics dels arguments.

D'una banda, la construcció impersonal amb quantificació existencial està reservada als verbs transitius i inergatius. Aquests verbs presenten tres característiques: seleccionen l'auxiliar UKAN, tenen subjectes nascuts a la posició de subjecte i assignen paper temàtic d'agent o d'experimentador a l'argument extern. Així que és difícil descobrir si només una de les propietats és la responsable de la restricció, o ho són totes. Tornarem sobre aquest tema en parlar dels Plurals Arbitraris.

En català i en castellà observem la mateixa restricció. Els inacusatius no apareixen mai en oracions de *se* impersonal on la CB rebí un valor de quantificador existencial. Només poden tenir una Lectura Arbitrària (LA) quan formen part d'enunciats genèrics i la CB té, per tant, una interpretació quasi-universal. Hi ha diferències entre les tres llengües. En basc, els inacusatius en enunciats incompatibles amb la genericitat no formen frases agramaticals, com succeeix en castellà i en català (27), però reben obligatòriament una interpretació referencial.(28)

(27) *Se creció más en América (De Miguel 1990: 249-261)

(28) Amerikan gehiago hazi zen. (*LA)
*pro*_i America-in més créixer 3^aabs_i -Pas
pro Creció más en América (*LA)

Tampoc no és possible aquesta estratègia als verbs psicològics el subjecte dels quals és derivat. Aquesta restricció, sobre la qual tornarem més tard, s'observa també en català i en castellà, on els verbs pronominals no apareixen mai en frases de *se*-impersonal.

La restricció de l'objecte, que ha de ser (-humà), podria estar relacionada amb la jerarquització dels papers temàtics i la "preferència" dels arguments (+humans) a rebre el paper temàtic d'agent. Si, tal com hem explicat, considerem que a l'Estructura Profunda d'una oració impersonal hi ha un PRO que rep el paper temàtic d'agent del predicat, podem considerar que l'existència d'un argument (+humà) a la posició d'objecte dificultaria aquesta assignació.

En basc, aquesta restricció, impideix que es produeixin ambigüitats del següent tipus:

(29) Bat batean hil ziren.
 De cop morir/matar 3^aabs.pl-Pas
 Van morir de cop.

Si l'objecte pogués ser més humà, aquesta frase podria tenir també la següent interpretació: "Van ser morts de cop". Gràcies a la restricció, aquesta última ha de recórrer al Plural Arbitrari:

- (30) Bat batean hil zituzten
De cop morir/matar 3^aabs.pl-Pas-3^aerg
Van matar-los de cop.

Les impersonals no presenten cap restricció relacionada amb el temps verbal ni amb l'aspecte. Les construccions comentades en aquest apartat són compatibles amb l'aspecte (-acabat) i (+acabat).

- (31) Manifestapen asko egiten da (PRO_{arb} autobiaren eraketa
geldi erazteko)
Manifestació moltes fer 3^aabs-Pres (PRO_{arb} autovia -gen construcció
parar obligar a).
Es fan moltes manifestacions per aturar la construcció de l'autovia
- (32) PRO_{arb} sagarrak merke saldu *dira*
PRO_{arb} Pomes-abs.pl barates vendre 3^aabs.pl- Pres-
Les pomes s'han venut barates.

El fet que la situació del català i el castellà coincideixin amb la del basc, que no té *se*, ni cap marca comparable, qüestiona que sigui precisament aquesta marca la clau de l'explicació. I fonamenta la idea que és l'element CONC, el responsable de la impersonalització. En basc, en comptes de l'absorció de l'element definit de CONC que identifica el subjecte, és la supressió de la característica corresponent de CONC, la que permet que la categoria buida que ocupa la posició de subjecte tingui una interpretació arbitrària i existencial.

1.1.4. Valor semàntic

El PRO_{arb} de totes les frases presentades en aquest apartat sempre s'interpreta com un agent o un experimentador (33), i, per tant, (+humà).

- (33) Epailaren erabakia lau edo bost egun barru ezagutuko da.
Jutge-gen decisió-abs quatre o cinc dies dins conèixer-fut 3^aabs-Pres
Dins de quatre o cinc dies es coneixerà la decisió de la jutge.

Rizzi (1986: 510-512) considera que aquest tret és una de les propietats intrínseques de la interpretació arbitrària, que per a ell, és una representació que té una col.lecció de trets (+humà, +genèric, +/-plural). Otero, en canvi, estableix un postulat segons el qual el predicat assigna el tret (+humà) al *pro* sota el domini de FLEX (1985: 95-98). De Miguel (1990: 266-269) afirma que la característica (+humà) del subjecte arbitrari és una conseqüència pragmàtica del tipus d'enunciat on apareix.

Si comparem les diferents explicacions, ens trobem que la d'Otero i la de De Miguel només expliquen la propietat que exhibeix l'element nul arbitrari en posició de subjecte. De fet, aquesta és la posició que estudien. La de Rizzi, en canvi, és consistent amb el fet que l'element nul arbitrari sempre s'interpreta com a (+humà), independentment de la posició que ocupa (subjecte/objecte); del paper temàtic que rep (agent, experimentador, tema); de la configuració sintàctica (Impersonal, Plural Arbitrari, singular arbitrari de 2^a o 3ª persona) i del tipus de quantificació que

expressa (genèrica o existencial). No compartim l'assignació que fa del tret (+genèric) a l'element arbitrari, ja que en aquest capítol hem estudiat precisament el subjecte arbitrari de frases impersonals que expressen quantificació existencial.

L'altre tret semàntic del PRO_{arb} que ocupa la posició de subjecte és que pot implicar o no qui parla.

- (34) 1931-ko apirilaren 14-ean Errepublika proklamatu zen.
1931-gen abril-gen 14-loc República procalmar 3^aabs-Pas
El 14 d'abril de 1931 es proclamà la República
- (35) Sekula baino lagun gehiago espero dira Herri Urratsen
Mai que persona més esperar 3^aabs.pl-Pres Herri Urrats-in
S'esperen més persones que mai al "Herri Urrats"

Per acabar podem dir que el PRO_{arb}, com que funciona com un pronom lliure, i s'interpreta com un quantificador existencial, pot ser correferent o no amb d'altres PRO_{arb}.

1.2. Plurals arbitraris (Noiz etorriko dira telebista konpontzera?)

1.2.1. Descripció.

L'altra estratègia per aconseguir frases amb lectura arbitrària i quantificació existencial és el Plural Arbitrari. Hem vist que en basc, quan l'objecte directe és (+humà), donada la restricció que presenten les impersonals, hem de recórrer en aquesta construcció.

L'estratègia és comparable al català en tots els aspectes. Els plurals arbitraris són oracions construïdes amb un verb amb la característica de CONC que llicencia la posició de subjecte en 3ª persona de plural, amb la posició de subjecte buida i sense cap SN al context que pugui omplir la referència de la categoria buida que ocupa la posició de subjecte. La resta de característiques de CONC es comporten com sempre i reflecteixen els altres elements de l'oració: objecte directe i indirecte.

Els plurals arbitraris, doncs, tenen sempre una interpretació ambigua. Si apareix cap SN capaç d'omplir la referència de la CB, ens trobarem davant d'un *pro*, ja que FLEX apareix amb totes les característiques de CONC i no hi ha cap element que impedeixi que prengui la referència corresponent.

- (36) *Nire ikastolako irakasleak gogorregiak dira. (pro) Gaur etxerako lanak ez egiteagatik zigortu naute.*
Meva escola-gen.loc. profesora/or-abs.pl. dura-massa-abs.pl són
(pro) deures-abs.pl no fer-mot castigar 1^aabs- Pres 3^aerg.pl
Les professores de la meva escola són massa dures. (pro) Avui m'han castigat per no fer els deures.
- (37) (ex) Etxerako lanak ez egiteagatik zigortu naute.
(ex) Deures-abs no fer-mot castigar 1^aabs.sing-Pres-3^aerg.pl
M'han castigat per no fer els deures.

Per aconseguir una LA és imprescindible que la posició de subjecte quedi buida, l'aparició d'un pronom manifest força una interpretació referencial.

En aquesta construcció s'acompleix, doncs, la propietat observada per Jaeggli (1986). En basc és possible l'alternança de pronom manifest/buit, és una llengua pro-drop, per tant els pronoms manifestos no permeten interpretació arbitrària.⁵

Veurem seguidament que aquesta característica també s'explica correctament amb l'anàlisi de Hyams (1986: 26-62) sobre la CB que ocupa la posició de subjecte.

Com en català i en castellà, són possibles aquests plurals encara que sigui evident que el subjecte és una única persona (38):

- (38) (ex) Atea jo dute. Irekitzera joan naiz eta zure ahizpa aurkitu dut.
 (ex) Porta-abs trucar 3^aabs-Pres-3^aerg.pl. Obrir-al 1^aabs-Pres i ta
 germana-abs trobar 3^aabs-Pres-1^aerg
 (ex) Han trucat a la porta. He anat a obrir i m'he trobat ta germana.

1.2.2. Restriccions:

Les anàlisis de Belletti i Rizzi (1986) i Jaeggli (1986) estableixen que un subjecte nul de 3ª persona plural només pot rebre interpretació arbitrària si és un subjecte profund. Segons aquestes autores la interpretació arbitrària es llicencia a través de marcatge temàtic. En el cas del Plural Arbitrari el paper temàtic extern del SV seria assignat en primer lloc a FLEX i després trasmès per FLEX al SN sota c-comandament. Un element nul en posició de subjecte només podrà tenir interpretació arbitrària quan FLEX el marqui temàticament.

Així expliquen per què els Plurals Arbitraris no apareixen amb inacusatius, verbs psicològics amb subjectes derivats i passives. En basc també s'observen aquestes restriccions

(39) Agertzen dira (*LA)	(40) Kezkatzen dira (*LA)
Aparèixer 3 ^a abs.pl.-Pres	Preocupar 3 ^a abs.pl.-Pres
Apareixen (*LA)	Es preocupen (*LA)

Podem trobar, però, tant en basc com en català i en castellà construccions amb verbs inacusatius que són perfectament usuals i que, a més, no es poden fer de cap altra manera.

- (41) Noiz etorriko dira (telebista PRO_{arb} konpontzera?)
 Quan venir-futur 3^aabs.pl.-Pres (televisió PRO_{arb} reparar- al)
 Quan vindran a reparar la televisió ?
- (42) Zure bila joan dira mendira.
 Teva cerca anar 3^aabs.pl.-Pres muntanya-adl
 T'han anat a buscar a la muntanya

Observem que als exemples esmentats els inacusatius: *anar* i *venir* apareixen precisament en frases on es podria considerar que la posició de subjecte rep paper

(5) De tota manera, encara no tinc evidència clara per saber si aquesta és una condició general, o només apareix amb el plural arbitrari.

temàtic d'agent (Gracia y Soler 1986: 341-347) com ho demostra la possibilitat que tenen d'exercir control sobre el PRO de frases no temporalitzades (41). Malgrat això, són verbs inacusatius.

Gemma Rigau considera que aquestes frases són contraexemples només aparents. Si aprofundim una mica veurem que en aquests casos i similars, no estem davant una frase amb un verb inacusatiu, sinó més aviat davant d'una perífrasi verbal: *konpontzera etorri* (venir a reparar) o *bila joan* (anar a buscar). Aquesta explicació, a més, és consistent amb el fet que aquests contraexemples només apareixen en frases on els verbs inacusatius (*anar, venir*) van acompanyats de verbs transitius (*konpondu*).

1.2.3. Caracterització de la CB en posició de subjecte

Tot sembla indicar que la possibilitat d'interpretació arbitrària amb quantificació existencial que presenten els Plurals Arbitraris va lligada al fet de ser una 3ª persona de plural. Recordem que FLEX no presenta cap defectivitat; que a la frase no hi ha cap element especial capaç d'explicar aquesta arbitrarietat i que el fenomen només s'observa amb aquesta persona gramatical.

D'altra banda, les restriccions que hem comentat i el paral.lelisme que presenten amb les impersonals fan desitjable alguna explicació que lligui el fenomen a l'element CONC de FLEX i al paper temàtic d'agent.

L'anàlisi de Hyams (1986) per als Plurals Arbitraris dóna compte d'aquestes observacions. Com que el basc és una llengua pro-drop, CONC és pronominal i exhibeix les propietats de PRO: (CONC/PRO). Quan CONC/PRO està especificada com a 3ª persona del plural pot, opcionalment, absorbir el paper temàtic assignat a la posició de subjecte. Si CONC/PRO suporta el paper temàtic del subjecte (43), és interpretat com a arbitrari i l'element que apareix en la posició de subjecte és un expletiu (*ex*)

(43) ((*ex*) (AG/PRO) bussano alla porta)
+ θ

(44) ((*pro*) (AG/PRO) bussano alla porta)
+ θ

Quan el paper temàtic és assignat a la posició de subjecte hi apareix un pronom manifest, un *pro* o un SN lèxic. (44)

Aquesta anàlisi explica per què el subjecte nul d'una oració amb la flexió intacta pot tenir una interpretació arbitrària i per què un pronom manifest és incompatible amb aquesta interpretació.

L'anàlisi de Hyams permet lligar la possibilitat d'interpretació arbitrària a una característica específica de la concordança de la 3ª persona de plural.

Té més poder explicatiu que la de Suñer (1983). Aquesta estableix un paral.lelisme entre el PRO i el *pro* i considera que el *pro* pot tenir una referència arbitrària, de la mateixa manera que el PRO. En castellà, les oracions impersonals amb *se* i els Plurals Arbitraris serien exemples d'aquest tipus de CB. Aquesta solució, més formal que explicativa, no aclareix la majoria de les qüestions observades: per què en alguns casos un *pro* coïndexat amb CONC és interpretat com a arbitrari i en altres com a

referencial. D'altra banda, el paral·lelisme que estableix amb la categoria buida de les impersonals amb *se* no és gaire desitjable ja que en aquest cas sí que existeix un element "responsable" de la interpretació arbitrària del subjecte nul.

L'anàlisi de Hyams, a més, aconsegueix explicar altres fenòmens. Per exemple, la impossibilitat que un subjecte arbitrari serveixi d'antecedent d'una anàfora:

- (45) Elkar maite dute. (*LA)
L'un/a a l'altra/e estimar 3^aabs-Pres-3^aerg.pl
S'estimen
- (46) Elkarri esan diote (*LA)
L'un/a a l'altra/e dir 3^aabs-3^adat-Pres-3^aerg.pl
S'ho han dit l'una a l'altra
- (47) Bere burua hil dute (*LA)
Llurs cap matar 3^aabs-Pres-3^aerg.pl
S'han suïcidat

Totes aquestes frases s'han d'interpretar forçosament amb un *pro* a la posició de subjecte. Com que aquesta posició és argumental, en aquest cas serveix d'antecedent a l'anàfora. Quan tenen una interpretació arbitrària haurien d'estar lligades per CONC/PRO, però aquesta no és una posició argumental i no serveix d'antecedent a l'anàfora.

Finalment notem que la CB dels Plurals Arbitraris pot controlar un PRO d'una oració final.

- (48) (Ex) Manifestapena Corcuera Legearen kontra protestatzeko egin zuten.
Manifestació-abs fer 3^aabs-Pas-3^aerg.pl Llei Corcuera-gen contra
protestar-per
Van fer una manifestació per protestar contra la Llei Corcuera.

1.2.4. Valor semàntic:

El subjecte nul del Plural Arbitrari, a diferència del de les impersonals, exclou tant qui parla com qui escolta del paper d'agent de l'acció expressada pel verb. Això permet l'oposició observada a (49).

- (49) Gerran hil egiten duzu edo (ex) hil egiten zaituzte.
Guerra-in matar 3^aabs-Pres-2^aerg o matar 2^aabs-Pres-3^aerg.pl
En la guerra o mates o (ex) et maten.

Igual que el PRO_{arb} de les oracions impersonals, la CB dels Plurals Arbitraris és sempre interpretada amb el tret (+humà), cosa que ajuda a inclinar-se per la proposta de Rizzi, que considera que aquest és un tret intrínsec de l'element arbitrari.

1.3. La quantificació existencial

Hem vist que la interpretació arbitrària amb quantificació existencial s'expressa en basc amb dues estratègies que apareixen en distribució complementària segons el tret (+/-humà) que presenti l'objecte directe. Les frases amb un objecte (+humà) recorreran al Plural Arbitrari.

- (50) Retuerto herrian 36 lagun atxilotu dituzte
 Retuerto poble-in 36 persona arrestar 3^aabs.pl-Pas -3^aerg.pl
 Han arrestat 36 persones al poble de Retuerto

Si l'objecte és (-humà) o no existeix (verbs inergatius), totes dues construccions són possibles i la característica que pot marcar la preferència per una construcció o una altra serà l'exclusió o no del parlant i de l'interlocutor de l'acció expressada pel verb.

- (51) a. Irunberriko sumarioa Agoitzen gera dadin eskatu zuten atzo
 Irunberri-gen-loc sumari-abs Agoitz-in quedar 3^aabs-Pres-Subj
 demanar 3^aabs-Pas-3^aerg.pl ahir
 Ahir demanaren que el sumari d'Irunberri es quedi a Agoitz.
- (51) b. Irunberriko sumarioa Agoitzen gera dadin eskatu zen atzo
 Irunberri-gen-loc sumari-abs Agoitz-in quedar 3^aabs-Pres-Subj
 demanar 3^aabs-Pas ahir
 Ahir es demanà que el sumari d'Irunberri es quedi a Agoitz.

Finalment hi haurà també qüestions d'estil o preferència personals.

Val la pena destacar que les dues estratègies estan lligades a una característica especial de l'element CONC de FLEX.

En el cas de les impersonals, a l'absència de la característica que llicencia i identifica la posició de subjecte. Ens trobem davant una FLEX (+TEMPS), (-CONC) (no és el mateix cas que les oracions no-temporalitzades perquè FLEX conserva TEMPS i les característiques que reflecteixen els objectes del verb).

En el cas dels Plurals Arbitraris, a l'absorció, per part de CONC, del paper temàtic que s'assigna a la posició de subjecte.

També comparteixen el fet d'interpretar sempre el subjecte nul com (+humà).

En relació a l'agentivitat presenten restriccions paral·leles: només són possibles amb verbs transitius i inergatius: verbs que assignen paper temàtic extern, és a dir, que tenen subjectes profunds marcats temàticament. I que seleccionen l'auxiliar UKAN. Tinguem en compte que aquestes tres característiques no apareixen aïllades. Com demostra Levin (1983), en basc, els verbs que seleccionen auxiliar IZAN són inacusatius: verbs que no assignen paper temàtic extern, i no tenen, doncs, subjectes profunds marcats temàticament. Els que tenen paper temàtic extern, inergatius i transitius, seleccionen UKAN.

Com que aquestes característiques van sempre lligades és difícil veure quina és la responsable de les restriccions. Si es deuen a l'elecció d'auxiliar (CONC) o a l'estructura argumental.

Hi ha un cas marginal que ens permet analitzar per separat aquestes dues característiques. Tot i que la prova és feble, podem comparar el verb *bitz egin* i el verb *mintzatu*, l'únic verb inergatiu que selecciona IZAN. Tots dos tenen la mateixa xarxa temàtica però difereixen en l'elecció d'auxiliar. El verb *mintzatu* (*parlar*), no admet la construcció impersonal. (52) és obligatòriament interpretada com a referencial. En

contrast, el verb *hitz egin* (*parlar*), que selecciona UKAN hem vist que sí que admet aquesta estratègia d'impersonalització (53). Aquest cas evidencia que la possibilitat d'un verb per entrar en construccions impersonals està lligada a l'elecció d'auxiliar: és condició *sine qua non* que seleccioni UKAN. L'absència de frases impersonals amb els inacusatius que seleccionen auxiliar UKAN: *irakin* (*bullir*), *iraun* (*durar*) suggereix que, si bé l'elecció d'aquest auxiliar és necessària, no és suficient perquè un verb aparegui en construccions impersonals, cal un verb que assigni paper temàtic a l'argument extern.

- (52) Atzoko bileran zutaz mintzatu zen. (*LA)
 Ahir-gen reunió-in tu-inst parlar 3^aabs-Pas
 Ahir a la reunió parlà de tu (*LA)
- (53) Atzoko bileran zutaz hitz egin zen.
 Ahir-gen reunió-in tu-inst parlar 3^aabs-Pas
 Ahir a la reunió es parlà de tu

En relació als Plurals Arbitraris, la condició necessària fa referència a la xarxa temàtica. Només apareixen en construccions de Plural Arbitrari els verbs que marquen temàticament el seu subjecte, és a dir, els que tenen paper temàtic extern. El verb *mintzatu* permet LA en aquesta configuració, encara que selecciona IZAN.

- (54) Atzoko bileran zutaz mintzatu ziren. (LA)
 Ahir-gen reunió-in tu-inst parlar 3^aabs.pl-Pas
 Ahir a la reunió parlaren de tu (LA)
- (55) Atzoko bileran zutaz hitz egin zuten.
 Ahir-gen reunió-in tu-inst parlar 3^aabs-Pas
 Ahir a la reunió parlaren de tu

Per finalitzar, comentarem que hi ha exemples d'aquestes dues construccions amb verbs que assignen paper extern d'experimentador. No resulten tan freqüents però són perfectament possibles.

- (56) Herri berri hartan bere zintzotasuna preziatu zuten.
 Poble nou aquell-in seva honestitat apreciar 3^aabs-Pres-3^aerg.pl
 En aquell poble nou apreciaren la seva honestitat.
- (57) Herri berri hartan bere zintzotasuna preziatu zen.
 Poble nou aquell-in seva honestitat apreciar 3^aabs-Pres-
 En aquell poble nou s'aprecià la seva honestitat.

2. Quantificació universal. Enunciats genèrics

Hem vist que la quantificació existencial s'expressa mitjançant dues construccions i podem dir que la possibilitat que tenen de rebre una LA està lligada a

l'element concordança. Bé a l'absència dels trets corresponents de l'auxiliar, bé a un tipus específic de persona gramatical.

- (58) Atzoko bileran zutaz hitz egin zen
 Ahir-genl reunió-in tu-inst parlar 3^aabs-Pas
 A la reunió d'ahir es parlà de tu.
- (59) Noiz deituko dute berriak emateko ?
 Quan trucar 3^aabs-Pres-3^aerg.pl notícia-abs.pl donar-per
 Quan telefonaran per donar les notícies ?

La quantificació universal o, més ben dit, quasi- universal, apareix, en canvi, íntimament lligada amb els enunciats genèrics. És un fenomen que no afecta només els elements nuls en posició de subjecte, sinó també els articles (60) i els elements nuls en posició d'objecte (61).

- (60) a. Los rinocerontes comen hierba.
 b. Los rinocerontes estan comiendo hierba (Hernanz 1980).
- (61) Questo conduce (la gente) alla seguente conclusione (Rizzi 1986).

No és un fenomen aïllat, sinó relacionat amb totes les persones gramaticals. Fernández Ramírez l'analitza per al castellà sota el nom de "personas generales": "Las personas verbales y pronominales, sin auxilio de otros medios, señalan a veces por sí al hombre⁶ en general o al hombre en una situación dada. Hablamos entonces de "personas generales" (Fernández Ramírez 1986: 42).

Tots els estudis relacionen la genericitat amb el temps i amb l'aspecte, encara que varien en l'accent que posen en cadascun d'aquests elements.

Comentarem breument aquestes qüestions abans de repassar les construccions basques que permeten lectura arbitrària amb interpretació quasi-universal de la categoria buida en posició de subjecte.

Hernanz considera que "la genericitat d'un enunciat afecta les condicions d'identificació de referents" (Hernanz 1980: 44) i depèn de l'aparició a la frase de certs elements, la funció dels quals es pot resumir dient que "lliguen la temporalitat d'una oració, de forma que queda immobilitzada, és a dir, incapacitada per referir-se a una part concreta en el temps: present, passat i futur" (Hernanz *ibid.*). Identifica una sèrie d'elements que realitzen aquesta funció: l'aspecte verbal; els verbs modals; els connectors *si...llavors*; *si...gairebé mai*; *si...a vegades*; i tot un seguit d'adverbis, Sintagmes Adverbials i altres paraules que "fixen un món on no hi ha temporalitat", els anomena "activadors de la genericitat".

Elena de Miguel (1990), tot i que assumeix les conclusions d'Hernanz sobre els activadors de la genericitat, engloba tots aquests elements dins una categoria abstracta: l'aspecte: ASP, que estaria dins de FLEX.

En aquest apartat estudiarem frases on la concordança de FLEX no presenta cap defectivitat i són els elements que activen la interpretació genèrica els que impedei-

(6) Aquí *bombre* està utilitzat amb el significat de *persona*.

xen que CONC, amb els trets necessaris per identificar qualsevol categoria buida i omplir-la de referència, la identifiqui. Són elements que actuen com a operadors que lliguen totes les variables que troben a l'abast i modifiquen la seva referència, tot convertint-les en quantificadors quasi-universals. Quan desapareixen aquests elements activadors de genericitat les oracions són gramaticals, però tenen una interpretació referencial, no arbitrària.

Vegem ara aquest tipus de construccions en basc. Tenim, per una banda, les dues que ja hem comentat a l'apartat 1. Si apareixen en contextos genèrics, els seus subjectes passen a tenir una interpretació quasi-universal:

- (62) (ex) Indian ez dituzte behiak hiltzen.
 (ex) India-in no 3^aabs.pl-Pres-3^aerg.pl vaca-abs.pl matar
 A la India no maten les vaques.
- (63) PRO_{arb} Taberna honetan oso ondo jaten da.
 PRO_{arb} bar-aquest-en molt bé menja es.
 En aquest bar es menja molt bé.

Tenim dos singulars arbitraris de 3^a i 2ª persona respectivament:

- (64) PRO_{arb} Oso ondo egoten da hemen.
 PRO_{arb} Molt bé estar 3^aabs-Pres aquí
 Aquí s'està molt bé
- (65) PRO_{arb} Lo gutxi egiten baduzu, pro_{arb} arin zahartzen zara
 PRO_{arb} Son poc fer si 3^aabs-pres-2^aerg pro_{arb} ràpid envellir 2^aabs-pres
 Si dorms poc envelleixes ràpid.

Finalment observem una restricció paral·lela a l'existent en català i en castellà on els verbs pronominals no apareixen mai en construccions de *se* impersonal. I no presenten, en canvi, cap problema per tenir interpretació arbitrària en frases no-temporalitzades.

- (66) ((PRO_{arb} Polizia etortzen) ikustean) beldurtu egiten da)
 ((PRO_{arb} policia-abs venir) veure-in) espantar 3^aabs-pres
 S'espanta en veure venir la policia (*LA)
- (67) ((Polizia etortzen)PRO_{arb} ikustean) PRO_{arb} beldurtzea) erreza da)
 ((Policia venir) PRO_{arb} veure-in) PRO_{arb} espantar-abs) fàcil 3^aabs-pres
 és fàcil espantar-se veient venir la policia.

Les comentarem amb detall:

2.1. Impersonals i plurals arbitraris

Els subjectes arbitraris de les impersonals i els Plurals Arbitraris, quan apareixen en contextos genèrics, tenen una interpretació universal o quasi-universal. Per activar aquesta interpretació són sensibles al mateix tipus de factors que qualsevol altra construcció, si bé en diferent grau.

Les impersonals mostren gran facilitat per convertir-se en quantificacions universals i normalment l'aparició d'un verb modal o d'un aspecte imperfectiu desencadena aquesta interpretació:

- (68) Horrelakorik ezin da esan.
D'aquest tipus (coses) no poder 3^aabs-Pres dir
Això no es diu o Aquestes coses no es poden dir.
- (69) Euskaraz hitz egiten da.
Euskara-inst parlar 3^aabs-pres
Es parla basc

Els Plurals Arbitraris mostren més resistència per interpretar-se com a quasi-universals i normalment no n'hi ha prou amb un aspecte (-perfectiu), necessiten la presència de més elements activadors de la genericitat.

- (70) Indian behiak ez dituzte hiltzen.
India-la-a no 3^aabs.pl-Pres-3^aerg.pl vaca-abs.pl matar
A la India no maten les vaques.

Normalment, adverbis o sintagmes adverbials de lloc, acompanyats de verbs amb aspecte (+/-perfectiu) poden desencadenar aquesta interpretació. Tot fa suposar que actuen com a operadors que modifiquen el contingut de les categories buides.

Aquesta diferència entre les impersonals i els Plurals Arbitraris en relació a la facilitat d'expressar quantificacions universals és conseqüència de la diferència del contingut semàntic de cadascuna de les dues categories buides. Mentre el contingut de la CB de les impersonals és fàcilment compatible amb un quantificador com *totbom*, *la gent*; la CB dels Plurals Arbitraris, que exclou tant qui parla com la interlocutora/or, presenta certa contradicció o "resistència" a entrar en enunciats genèrics universals, però pot expressar quantificacions quasi-universals.

A l'hora d'estudiar la distribució d'aquests dos tipus de construcció, tornem a trobar-nos la restricció que estableix que l'objecte directe de les impersonals no pot ser (+humà). Per tant, segons aquesta normativa tindrem la distribució següent:

- (71) *Ikastola honetan umeak gogor zigortzen dira

(7) Ortiz de Urbina estudia (1988) un canvi que s'observa en les construccions on apareix un objecte de primera o de segona persona. Hi ha una construcció (iii) que s'està obrint camí i que encara resulta d'acceptació diferent per a la gent que parla basc i que, potser, és un calc del castellà. Presenta les mateixes característiques: supressió de l'argument agent i de la característica de CONC que el llicència. Però a l'auxiliar apareix una nova característica de CONC, aquest cop el datiu. Així, l'auxiliar, que en la forma personal (i) tenia dos components: ergatiu, que llicència el subjecte, i absolutiu, que llicència l'objecte, apareix ara en (iii) amb un element absolutiu, que ja hem vist que és la marca mínima obligatòria de qualsevol verb basc, i un de datiu, que concorda en nombre i persona amb l'objecte directe (*zu*: tu)

- (i) Hemendik oso txarto ikusten zaitugu
Aquí-des de molt malament veure 2^aabs-pres-1^apl.erg
Des d'aquí et veiem molt malament
- (ii) *Hemendik oso txarto ikusten zara
Aquí-des de molt malament veure 2^aabs-pres.
Des d'aquí se't veu molt malament.
- (iii) ?Hemendik oso txarto ikusten zaizu
Aquí-des de molt malament veure 3^aabs-pres-2^adat.
Des d'aquí se't veu molt malament.

Escola aquesta-in infant-abs.pl dur castigar 3^aabs-Pres
 En aquesta escola es castiga dur els infants

- (72) Ikastola honetan umeak gogor zigortzen dituzte.
 Escola aquesta-in infant-abs.pl dur castigar 3^aabs.pl-pres-3^a.erg.pl
 En aquesta escola castiguen dur els infants

Si ja en relació amb la quantificació existencial comentàvem que la restricció no és sempre respectada, en la quantificació universal, aquesta tendència augmenta⁷. Cal tenir en compte, a més, el diferent valor semàntic de les dues categories buides. El subjecte nul del Plural Arbitrari exclou qui parla i la interlocutora/or com a possibles agents de l'acció expressada pel verb. Per això, possiblement, es prefereix sempre que l'objecte del verb és una 1^a o una 2ª persona, ja que és la forma més clara d'establir oposició amb aquestes persones gramaticals. Ja hem comentat abans que en castellà, on no existeix cap restricció amb les impersonals amb *se*, s'utilitza preferentment el plural arbitrari quan apareix alguna persona gramatical pronominalitzada.

- (73) Ezin da sartu baina zarata egin gabe sartzen bazara ez dizute ezer esaten. (LA)
 No-poder 3^aabs-Pres entrar, però soroll fer sense entrar si- 2^aabs-Pres, no 2^aabs-Pres-3^aerg-pl res dir
 No s'hi pot entrar, però si entres sense fer soroll, no et diuen res

Ara bé, quan l'objecte és una tercera persona, sembla que el valor semàntic de la categoria buida juga un paper tan important o més que el caràcter (+/-humà) de l'objecte directe.

- (74) Hatoz, hemendik oso ondo ikusten dira txirrindulariak
 Vine, aquí-hab molt bé veure 3^aabs.pl-pres ciclista-abs.pl
 Vine, des d'aquí es veuen molt bé les ciclistes.

La frase (74) no és intercanviable per (75), perquè aquesta exclouria parlant i interlocutora/or de l'acció de veure, i aquesta no és la intenció.

- (75) Hatoz, hemendik oso ondo ikusten dituzte txirrindulariak
 Vine, aquí-hab molt bé veure 3^aabs.pl-Pres-3^aerg.pl ciclista-abs.pl
 Vine, des d'aquí veuen bé les ciclistes

Quan l'objecte és (-humà), qualsevol de les dues construccions és possible. En aquest cas l'únic criteri per triar-ne una o l'altra és la interpretació semàntica del

---

Notem que en aquest cas no podríem recórrer al Plural Arbitrari perquè la frase resultant exclouria el parlant, i no és aquesta la intenció:

- (iv) Hemendik oso txarto ikusten zaituzte
 Aquí-des de molt malament veure 2^aabs-pres-3^apl.erg
 Des d'aquí et veuen molt malament

No és el verb, però, el que no admet Plural Arbitrari, sinó la frase concreta. A (v) podem veure un exemple amb el verb "veure"

- (v) Kontuz! ikusiko gaituzte eta.
 Compte-instr veure-fut 1^aabs.pl-Pres-3^aerg.pl que
 Vigila! que ens veuran...

subjecte nul. Les impersonals poden incloure o no qui parla i qui escolta. En aquest sentit, poden ser correferents amb la resta de singulars arbitraris:

- (76) Ezin da sartu, baina zarata egin gabe sartzen bazara ez da ezer gertatzen. (LA)
 No-poder 3^aabs-Pres entrar, però soroll fer sense entrar si-2^aabs-Pres, no 3^aabs-Pres res passar
 No s'hi pot entrar, però si entres sense fer soroll, no passa res

Finalment cal comentar que les Impersonals perden les restriccions relatives al tipus de verb. Els contextos genèrics permeten la interpretació arbitrària de verbs inacusatius:

- (77) Hemen oso ondo egoten da
 Aquí molt bé estar 3^aabs-pres
 Aquí s'està molt bé

A l'apartat següent comentarem detalladament (77), que és un Singular Arbitrari de 3ª Persona.

Els Plurals Arbitraris, en canvi, sembla que conserven les restriccions observades al capítol 1 i no apareixen amb verbs que no assignin paper temàtic extern, o dit d'una altra manera, només apareixen amb verbs que tenen subjecte profund.

Els inacusatius i els verbs psicològics que tenen un sol argument quan apareixen en 3ª persona del plural s'interpreten com a referencials obligatòriament.

- (78) Etiopia-n gosez hiltzen dira (*LA)
 Etiopia-in fam-inst morir 3^aabs.pl-pres
 A Etiopia es moren de gana (LA)
- (79) Herri honetan errez gaizbidekatzen dira (*LA)
 Poble aquest-in fàcil escandalitzar 3^aabs.pl-pres
 En aquest poble de seguida s'escandalitzen (LA)
- (80) Hemen goiz jeikitzen dira (*LA)
 Aquí d'hora llevar-se 3^aabs.pl-pres
 Aquí es lleven d'hora. (LA)

Noteu que en català, en canvi, aquests tipus de verbs sí que admeten una interpretació arbitrària del subjecte nul. En català i en castellà, els contextos genèrics fan desaparèixer les restriccions que presenten els Plurals Arbitraris i les Impersonals respecte al tipus de verb. En basc, tot i que algunes/ns parlants accepten (80) amb aquesta interpretació, en general s'utilitza (81), (82) i (83).

- (81) Etiopia-n jendea gosez hiltzen da
 Etiopia-in gent-abs fam-inst morir 3^aabs-pres
 A Etiopia la gent es mor de fam
- (82) Herri honetan jendea erraz gaizbidekatzen da
 Poble aquest-in la gent fàcil escandalitzar 3^aabs-pres
 En aquest poble la gent de seguida s'escandalitza
- (83) Hemen jendea goiz jeikitzen da

Aquí la gent d'hora llevar-se 3^aabs.pl-pres
 Aquí la gent es lleva d'hora.

Per concloure direm que en aquests dos casos, les Construccions Impersonals i els Plurals Arbitraris, estem davant d'una alteració de CONC que permet interpretar la categoria buida com *algú*. L'aparició d'un context genèric canvia la quantificació d'aquesta categoria buida de forma paral·lela al que succeeix amb les persones gramaticals que comentarem al proper apartat i amb l'article:

(84) Una mona no es reproduceix en captivitat.

(85) Una mona no es reproduí en captivitat

El fet d'haver analitzat separatament les dues quantificacions, existencial i universal, ens permet copsar elements que si no queden amagats. Si no separem les quantificacions, no podem establir, per exemple, les restriccions que presenten les impersonals. Com hem vist a l'apartat 1, no permeten la interpretació arbitrària de verbs inacusatius. En contextos genèrics desapareix aquesta restricció i els subjectes nuls d'aquests verbs poden rebre interpretació arbitrària, perquè aquests contextos modifiquen el contingut referencial de les categories buides, que passen a interpretar-se com quantificadors universals. Aquest fet, però, és una propietat dels contextos genèrics, no de les construccions Impersonals. Notem que en català i en castellà aquest comentari es pot fer extensiu als Plurals Arbitraris, que també permeten interpretació arbitrària amb quantificació quasi-universal de la categoria buida en posició de subjecte de verbs que no assignen paper temàtic extern. (Vegeu les traduccions dels exemples (78), (79) i (80)).

2.2. Singulars arbitraris

2.2.1. Tercera persona singular (Nondik ateratzen da?)

A l'apartat 1 hem vist un mecanisme per aconseguir impersonals amb els verbs transitius i inergatius. Hem comentat també que els verbs inacusatius no admetien lectura arbitrària amb quantificació existencial. Veurem ara que en contextos genèrics aquesta restricció desapareix.

(86) Oso ondo egoten da hemen.
 Molt bé estar 3^aabs-Pres aquí
 Aquí s'està molt bé

(87) Nola joaten da hemendik hondartzara ?
 Com anar 3^aabs-Pres aquí-hab platja-adl ?
 Com es va d'aquí a la platja?

(86) i (87), com les impersonals de l'apartat 1, admeten una interpretació arbitrària. Però, a diferència d'aquelles: a) Són ambigües, és a dir, sempre poden tenir una lectura referencial, cosa que no era possible de cap manera amb les oracions impersonals i b) Presenten defectivitat: només es poden interpretar amb un subjecte arbitrari quan apareixen en contextos compatibles amb la genericitat.

- (88) Oso ondo egon zen (*LA)
Molt bé estar 3^aabs-Pas
Va estar molt bé.

Ens trobem, doncs, davant d'un singular arbitrari, comparable al singular arbitrari de 2ª persona: és una construcció que té sempre dues interpretacions: referencial i arbitrària. No hi ha cap element especial a la frase que permeti diferenciar ambdós casos. Només serà impersonal si al context no apareix cap element capaç de donar referència a la CB. (Pensem que el verb apareix en forma personal i no hi ha cap element que absorbeixi el seu caràcter definit, per tant, és un *pro* que s'omplirà amb la referència de l'antecedent si n'hi ha.). Només el context genèric desencadena la LA i la quantificació és quasi-universal, mai existencial.

La possibilitat que tinguin interpretació genèrica depèn de la presència de factors activadors de la genericitat: aspecte i temps verbal; contextos condicionals; adverbis de temps i de lloc, etc. Sovint la presència d'aspecte (-perfectiu) tota sola no desencadena una LA.

(89) Sartzen da (*LA)	(90) Hemendik sartzen da (LA)
Entrar 3 ^a abs-Pres	Aquí-hab entrar 3 ^a abs-Pres
Entra (*LA)	S'entra per aquí

L'aparició d'un pronom explícit al lloc del subjecte impedeix la interpretació arbitrària de la frase, que passa a tenir una lectura referencial obligatòriament.

- (91) Bera oso ondo egoten da hemen. (*LA)
Ella/ell molt bé estar 3^aabs-Pres aquí
Ella/ell està molt bé aquí.

Semànticament representen sempre una quantificació universal o quasi-universal, corresponent a *tothom, la gent*, que pot incloure o no qui parla. En aquest sentit, la interpretació és equivalent a la de la categoria buida dels verbs impersonals transitius i inergatius.

Potser cal afegir que les i els basco-parlants perceben aquests Singulars Arbitraris com a construccions relacionades amb les Impersonals. El subjecte nul és sintàcticament actiu i pot controlar un PRO d'una oració incrustada:

- (92) Hona ez da etortzen (PRO denbora galtzera)
Aquí no 3^aabs-Pres venir (PRO temps perdre-adl)
Aquí no es ve a perdre el temps

Semànticament hem vist que són equivalents. Els parlants i les gramàtiques no acostumen a explicitar que aquests només permeten una interpretació arbitrària o impersonal si apareixen en contextos genèrics. Nosaltres les hem estudiat separades per remarcar precisament aquest fet.

2.2.2. Segona persona singular (Kasu hauetan ezin duzu ezer egin)

En relació a la utilització de la segona persona del singular amb lectura arbitrària,

l'objectiu que ens havíem marcat en primer lloc era comprovar si era pròpia del basc i no es tractava simplement d'un calc de la construcció castellana. A l'hora d'analitzar aquest singular arbitrari se'ns plantejava el problema de la força de la influència que el castellà ha exercit i exerceix sobre aquesta llengua. Si bé és veritat que aquest és un fenomen que afecta qualsevol manifestació lingüística, quan es tracta del registre col·loquial, la influència és més forta i, a més, és difícil contrastar les dades amb la llengua escrita i molt més amb la normativa, que sovint no recull aquestes construccions ni en castellà.

El resultat de la consulta sobre aquesta construcció ha resultat unànime. Les i els basco-parlants utilitzen aquesta construcció amb interpretació arbitrària i la consideren original del basc.

Passem ara a definir les seves característiques:

Aquestes construccions queden definides bàsicament per la utilització no referencial de la segona persona del singular. Frases com (93) permetrien, a més d'una lectura referencial, una interpretació arbitrària, de caràcter genèric. No permeten mai una LA de caràcter existencial.

- (93) Lo gutxi egiten baduzu, arin zahartzen zara (LA)
 Dormir poc fer si 3^aabs-pres-2^aerg ràpid envellir 2^aabs.-pres
 Si dorms poc envelleixes ràpid.

Presenten defectivitat. Només permeten interpretació arbitrària si van en contextos genèrics.

- (94) Lo gutxi egin duzu. (*LA)
 Dormir poc fer 3^aabs-pres-2^aerg
 Has dormit poc.

Comparteixen la majoria de propietats amb els singulars arbitraris de 3ª persona. Com aquests, sovint necessiten més activadors de la genericitat que l'aspecte (-perfectiu)

(8) Hem vist que la construcció presenta les mateixes característiques que en castellà. Val la pena, però, destacar que han aparegut certes regularitats en els judicis de la gent consultada. Podríem resumir-les dient que, si bé el basc utilitza la 2ª persona de singular per aconseguir frases amb LA i tota la gent consultada l'ha considerat usual i ha dit que la utilitzava, hi ha més tendència que en castellà a utilitzar les nominalitzacions i qualsevol altra estratègia quan es tracta de sentències generals. A l'hora de traduir del castellà frases que utilitzaven la segona persona del singular amb interpretació arbitrària, han presentat espontàniament traduccions no literals que no recorrien en aquesta estratègia.

Per exemple, les/els enquestats oferien com a traducció de (i-v) les versions corresponent a (i.a-v.a).

(i)	Si comes mucho engordas	(iii)	Si duermes poco, envejeces
(i.a)	Asko jateak gizentzea dakar Molt menjar-erg engreixar-abs porta Menjar molt engreixa	(iii.a)	Lo gutti eginez gero zahartu egiten zara Son poc fer-ez gero envellir 2 ^a abs.-Pres Dormint poc, envelleixes
(ii)	Si duermes poco, envejeces	(iv)	En Mejico disfrutas de un clima envidiable
(ii.a)	Lo gutti eginez gero zahartu egiten da bat Son poc fer-ez gero 3 ^a abs-Pres hom Si hom dorm poc envelleix	(iv.a)	Mexikon eguraldi ederra egiten du Mexico-loc temps bo fer 3 ^a abs-Pres-3 ^a erg En Mexic fa bon temps

- (95) a. Lan egiten duzu (*LA)
 Treballar 3^aabs-pres-2^aerg
 Treballes (*LA)
- (96) b. Irakasle honekin lan egiten duzu
 Professora-abs aquesta-comp treballar 3^aabs-Pres-2^aerg
 Amb aquesta professora treballes⁸

En relació a la possibilitat de LA amb l'aparició del pronom manifest de 2ª persona de singular, la situació és similar a la de l'altre singular arbitrari. En basc existeix llibertat per elidir el pronom personal en totes les situacions menys quan aquest és el focus o està tematitzat. El fet d'aparèixer manifest sembla que no aporta cap informació nova, en tot cas, cert èmfasi. En aquesta construcció tota la gent enquestada considera que l'aparició d'un pronom manifest a la posició de subjecte bloqueja la interpretació arbitrària.

- (97) Zuk hori esaten duzu bilera batean eta hil egiten zaituzte. (*LA)
 Tu-erg això dir 3^aabs-Pres-2^aerg reunió una-in i matar (egin)
 2^aabs-Pres-3^aerg.pl.
 Tu dius això en una reunió i et maten

L'aparició del pronom manifest en posicions diferents de la de subjecte no impe-
 deix la LA:

- (98) Ez da batere gustokoa besteak *zutaz* gaizkiesaka ibiltzeak.
 No és en absolut agradable altres de tu malparlant anar-abs.pl
 No és agradable que parlin malament de tu.

Semànticament, aquesta forma de singular arbitrari inclou qui parla. I abasta un camp de referència extens que va des d'un de molt proper al jo, en frases on aquesta construcció és una estratègia per implicar la interlocutora/or en la comunicació i forma part del registre més íntim i col.loquial; fins a un de més llunyà, propi d'un enunciat que expressa veritats generals.

2.2.3. *Hori jakinez gero harritzen da* (*LA) "sabent això s'espanta" (*LA)

Per acabar presentarem una observació que no prevèiem al començament del

- (v) En semejante ambiente trabajas mucho
- (v.a) Halako giroan lan asko egiten da
 Semblant ambient-in feina molta fer 3^aabs-pres
 En un ambient semblant es treballa molt
- (vi) Una experiencia asi te obliga a reflexionar
- (vi.a) Halako esperientzi batek hausnartzera darama
 Aquesta-gen.l experiència una-erg reflexionar-adl porta
 Una experiència així obliga a reflexionar

De tota manera, cal tenir també present a l'hora de concedir validesa en aquestes diferències, que s'ha observat certa tendència a fugir de les traduccions literals i utilitzar altres estratègies considerades més originals de la llengua.

treball i que ha sorgit en analitzar les traduccions que les/els informants donaven del singular arbitrari de 2ª persona. (Vegeu nota 8)

- (99) *Lo gutti eginez gero zahartu egiten da *bat*
 Son poc fer-ez gero 3^a.abs-Pres hom
 Si *hom* dorm poc envelleix

Sembla clar que aquests tipus de construccions són calcs del castellà i que la utilització de *bat* (una/uno) en aquest context no té gaire tradició ni extensió.

Villasante assenyala que "sin duda, por influjo del castellano, se oye también en basco, o se ve escrito un empleo similar del numeral *bat* que en euskera resulta chocante" i dóna com a alternativa el singular arbitrari de 2ª persona. "Cabe también expresarse en 2ª persona para evitar el predicho giro de *uno*" (1980: 161).

- (100) Hitz eginaz maiz damutzen zara.
 Parlar-inst sovint penedir 3^aabs-Pres-2^aabs-dat
 Sovint et penedeixes d'haver parlat.

Al marge d'aquests comentaris respecte a la influència del castellà, el que més ens interessa és constatar que en basc hi ha tota una sèrie de verbs, amb la mateixa xarxa temàtica i el mateix significat que els pronominals en català i castellà, que no apareixen mai en construccions impersonals.

Tot i que no hem fet cap estudi sistemàtic dels verbs que presenten aquesta restricció, ens consta que afecta una part dels verbs psicològics.

En basc, igual que en castellà, català i italià, podem distingir dues classes de verbs psicològics, tal com assenyalen Belletti i Rizzi (1986):

a) Uns que tenen una estructura de dos arguments, un d'intern, que fa d'objecte i pot ser (+/-humà) i un d'extern que fa de subjecte (*gutietsi: menysprear; miretsi: admirar*) i acostuma a ser (+humà). La diferència que tenen amb qualsevol verb transitiu agentiu rau en què l'argument extern rep paper temàtic d'experimentador i no d'agent, ja que el predicat té un caràcter estatiu que no permet control per part del subjecte.

- (101) Gutietsi nau
 Menysprear m'ha
 M'ha menyspreat

b) Uns altres: (*ikaratu: espantar; izutu: espantar; bestutu: inquietar, preocupar; atsegin: agradar; baserratu: empenyar; izorratu: fotre*), alternen una estructura de dos arguments, semblant a qualsevol verb transitiu (102) i (103), amb una estructura d'un sol argument, semblant a la dels verbs inacusatius (104) En el primer cas, l'argument extern rep el paper de causa o d'agent i l'argument intern, que sempre és (+humà), el d'experimentador.

- (102) Kepak aspertzen nau nahi gabe.
 Kepa-erg avorrit 1^aabs-Pres-3^aerg voler sense
 Kepa m'avorreix sense voler.

- (103) Xorakeriak entzuteak nekatu egiten nau.

Bajanades-abs.pl sentir-erg cansar 1^aabs-Pres-3^aerg
Em cansa sentir bajanades

- (104) Mendira igotzen nekatu egiten naiz
Muntanya-al pujant cansar 1^aabs-Pres
Em canso pujant a la muntanya.

Els verbs de la classe a) es comporten respecte a la possibilitat d'interpretació arbitrària igual que els verbs transitius, tal i com era d'esperar, ja que presenten les dues condicions necessàries: seleccionen l'auxiliar UKAN i tenen subjectes profunds marcats temàticament. Poden aparèixer en construccions de Plural Arbitrari (105) i de singular arbitrari de 3ª persona (106).

- (105) Antzinako gizarteetan zaharrak orain baino askoz gehiago
errespetatzen zituzten.
Abans-gen-loc societat-adl.pl. vella/vell-abs.pl ara que molt més
respetar 3^aabs.pl-Pas-3^aerg.pl
En les societats antigues respectaven molt més que ara la gent gran
- (106) Emakumeen ahalmenak betidanik gutietsi izan dira
Dones-gen.pl capacitat-abs.pl sempre-de ésser 3^aabs.pl.-Pres.
Des de sempre s'han menyspreat les capacitats de les dones.

Amb els verbs del tipus b) no és possible aconseguir una LA amb el Plural Arbitrari (107).

- (107) Harritzen dira (*LA)
Espantar 3^aabs.pl-pres
S'espanten (*LA)

En aquest sentit, ja hem comentat les diferències de comportament dels verbs psicològics en basc i en català i castellà. En aquestes dues llengües la restricció que afecta els verbs sense paper temàtic extern desapareix en contextos genèrics. En basc, en canvi, no. (Cf. exemples 78, 79, 80)

Tampoc no és possible una LA amb el singular arbitrari de 3ª persona singular (108).

- (108) Harritzen da (*LA)
Espanta 3^aabs-Pres
S'espanta (*LA)

(108) és una frase ben formada però només admet una interpretació referencial. La posició de subjecte està ocupada per un *pro* que no pot ser arbitrari.

L'aparició d'activadors de la genericitat no milloren les possibilitats de lectura arbitrària d'aquestes frases.

- (109) Herri honetan beti kezkatzen da (*LA)
Poble aquest-in sempre preocupar 3^aabs-pres
En aquest poble de seguida es preocupa (*LA)

Cal destacar que en català i castellà també s'observa la mateixa impossibilitat. Els

verbs psicològics del tipus b) català tampoc no poden obtenir una LA en construccions impersonals amb *se*.

(110) Es cansa pujant a la muntanya (*LA)

No hem trobat cap explicació per a aquesta observació. El fet que aquests verbs seleccionin l'auxiliar *IZAN* explica per què no poden impersonalitzar-se esborrant un element de *CONC* i expressar una quantificació existencial, però no explica per què no admeten, com la resta dels inacusatius, interpretació arbitrària en contextos genèrics.

Es podria pensar que la impossibilitat rau en el paper temàtic d'experimentador que rep el subjecte. Hem vist, però, que aquest no és un obstacle per aconseguir una interpretació arbitrària del subjecte nul. Repetim els exemples de l'apartat 1.

(111) Epailearen erabakia lau edo bost egun barru ezagutuko da.
 Judge-gen decisió-abs quatre o cinc dia dins conèixer-fut 3^aabs-Pres
 Dins de quatre o cinc dies es coneixerà la decisió de la jutge.

(112) Herri berri hartan bere zintotasuna preziatu zuten
 Poble nou aquell-in seva honestitat apreciar 3^aabs-Pres-3^aerg.pl
 En aquell poble nou apreciaren la seva honestitat.

En castellà i català s'ha volgut relacionar aquesta impossibilitat amb el clíctic *se*. Però el fet que en basc un tipus de verb amb una xarxa temàtica comparable als pronominals en català i en castellà presenti un comportament similar en relació a la interpretació arbitrària de la categoria buida en posició de subjecte, qüestiona les explicacions que relacionen aquest fet amb la impossibilitat de tenir dos *se* junts. A la vista de les dades del basc, aquesta sembla una solució massa particular per a un fenomen generalitzat que reclama una explicació més global, independent dels elements morfològics de cada llengua, que pugui donar compte del fenomen. Caldria fer una investigació acurada sobre el tipus de verb que no admet aparèixer en construccions de singular arbitrari de 3ª persona, les característiques que comparteixen, etc.

Els verbs psicològics del tipus b) només aconseguixen LA en construccions de 2ª persona del singular arbitrària i en construccions no-temporalitzades.

(113) Mendira igotzen nekatu egiten da (*LA)
 Muntanya-al pujar cansar 3^aabs-Pres hom
 Pujant a la muntanya es cansa (*LA)

(114) Mendira igotzen nekatu egiten dira (*LA)
 Muntanya-al pujar cansar present-3^a.abs.pl-pres
 Pujant a la muntanya es cansen (*LA)

(115) Mendira igotzen nekatu egiten zara (LA)
 Muntanya-al pujar cansar 2^aabs-Pres (LA)
 Pujant a la muntanya et canses

(106) Mendira igotzen nekatzea erreza da (LA)
 Muntanya-al pujar cansar fàcil és.
 és fàcil cansar-se pujant a la muntanya (LA)

2.4. La genericitat i l'aspecte

Comentàvem al començament del capítol que els estudis sobre la genericitat coincideixen en el fet de considerar-la un fenomen relacionat amb el temps i amb l'aspecte i que varia la importància que atorguen a cadascun d'aquests elements.

Després d'haver descrit la situació del basc respecte a la possibilitat d'interpretació arbitrària de les categories buides en posició de subjecte en enunciats genèrics, podem fer algunes observacions.

En aquest tipus d'oracions, sembla que la interpretació arbitrària de la categoria buida en posició de subjecte està lligada a les condicions d'interpretació que es donen dins dels enunciats genèrics, és a dir, no és particular de cada construcció, sinó comuna i relacionada amb la genericitat. Respon als mateixos activadors i expressa el mateix tipus de quantificació.

Correspon, doncs, estudiar la relació entre els enunciats genèrics i els factors que els fan possible. Podem establir una sèrie d'observacions que ens ajuden a delimitar la seva importància.

Si comparem les dades del basc amb les que presenta Elena de Miguel en el seu estudi sobre les impersonals amb *se* en castellà, veiem que la distribució de les dades coincideix.

Igual que en castellà, els verbs transitius i inergatius no presenten cap restricció per formar part de construccions amb interpretació arbitrària, són compatibles amb tots els temps i aspectes verbals i expressen dues quantificacions: existencial i universal. Els verbs inacusatius, en canvi, només permeten una interpretació arbitrària quan apareixen en contextos genèrics i la quantificació és sempre universal (Singulars Arbitraris de 3ª persona). De Miguel considera que l'aspecte és el responsable de les restriccions que exhibeixen les impersonals amb *se* i de les diferències d'interpretació de la Categoria Buida. Considera que l'aspecte (ASP) és un component de FLEX, una categoria especificada per a gènere, nombre i +/-perfectivitat de l'esdeveniment. El *se* de les impersonals s'hi projecta i li dóna valor indefinit. Quan ASP està especificat com (-perfectiu) pot llicenciar un pro_{arb} .

Comencem analitzant la relació de l'aspecte verbal amb la genericitat. És evident que són factors íntimament lligats, però no equivalents.

1. Hem vist que en molts casos, només l'aparició d'un aspecte -perfectiu no llicencia una lectura arbitrària.

- (117) Lan egiten duzu. (*LA)
Feina fer 3^aabs-Pres-2^aerg
Treballes.

D'altres, en canvi, sí:

- (118) Oso ondo egoten da. (LA)
Molt bé estar 3^aabs-Pres
S'està bé. / Està bé.

2. A vegades, un enunciat pot ser genèric amb un aspecte +perfectiu:

- (119) Taberna honetan inoiz ez da txarto jan

- Bar aquest-in mai no 3^aabs-Pres malament menjar
 En aquest bar mai no s'ha menjat malament
- (120) Herri honetan betidanik hitz egin da honela
 Poble aquest-in sempre-des de parlar 3^aabs-Pres així
 En aquest poble s'ha parlat així des de sempre

Hi ha elements que es poden considerar activadors de la genericitat, però en basc, on l'aspecte té un correlat morfològic clar, es pot veure que aquests activadors poden conviure amb l'aspecte +perfectiu.

Sembla, doncs, que reduir a la categoria Aspecte tots els factors lligats a la genericitat suposa forçar una mica les observacions. La qüestió és més complexa i implica tant el factor temps i aspecte, com l'espai (fixem-nos la freqüència amb la qual l'activador és un adverbi de lloc, difícilment reductible a aspecte).

Està clar que tots aquests elements estan implicats i també que hi ha temps verbals que són més compatibles que d'altres amb aquests tipus d'enunciats. El present o l'imperfet són temps verbals típicament lligats amb els enunciats genèrics. Però n'hi ha d'altres que, tot i que l'aspecte sigui (+perf), són compatibles amb els enunciats genèrics: per exemple, l'indefinit (119, 120).

Els pretèrits perfects apareixen com els més irreconciliables.

La descripció que fa Elena de Miguel de les impersonals amb *se* en castellà coincideix a grans trets amb la del basc. El fet que els inacusatius en castellà només siguin acceptables en construccions de *se* impersonal dins d'enunciats genèrics és comparable a la distribució en basc de les impersonals i els singulars arbitraris de 3ª persona, que només són possibles dins d'enunciats genèrics. Però l'explicació d'aquest fenomen no pot ser aïllada de les condicions que llicencien la interpretació arbitrària de la posició de subjecte de la resta de construccions que permeten quantificació quasi-universal.

Tinguem present que en català i en castellà els contextos genèrics fan desaparèixer també algunes de les restriccions observades pels Plurals Arbitraris.

- (121) En este pueblo se escandalizan por nada.

Totes les observacions ens porten a considerar que la interpretació arbitrària amb quantificació quasi-universal dels subjectes nuls és un fenomen general, aplicable a totes les construccions comentades en aquest apartat i lligat a la interpretació especial dels referents en contextos genèrics.

L'explicació, doncs, ha de ser general i consistent amb totes les construccions que permeten LA i quantificació quasi-universal dels subjectes nuls. I segurament està més relacionada amb els factors desencadenants de la genericitat, responsables de la incapacitat que exhibeix FLEX per identificar les Categories Buides, que amb els elements particulars que cada llengua i cada construcció concreta utilitza.

3. Conclusions

Després d'haver estudiat les diferents estratègies que utilitza el basc per aconseguir una interpretació arbitrària de la categoria buida en posició de subjecte en oracions temporalitzades, podem extraure algunes conclusions.

D'una banda veiem que el comportament de les diferents construccions, les seves restriccions i les seves funcions és bastant semblant en les tres llengües comparades.

Hem presentat dues construccions amb interpretació arbitrària i amb quantificació existencial: les Impersonals i els Plurals Arbitraris. Responen a la necessitat d'amagar o ignorar el subjecte d'una oració, perquè és irrellevant per a la comunicació. Presenten restriccions relacionades amb l'estructura argumental dels verbs: els auxiliars que seleccionen i els papers temàtics que assignen. No presenten, en canvi, restriccions lligades amb el temps o amb l'aspecte. Hem exposat els mecanismes que poden explicar les propietats d'aquestes dues construccions.

Fóra perfecte, perquè tota la descripció encaixés, que ambdues construccions presentessin alteracions visibles de l'element CONC. Hem vist, però, que aquest no és el cas. Mentre les impersonals sí que presenten una CONC defectiva, que fa impossible la interpretació referencial, els Plurals Arbitraris tenen sempre una interpretació ambigua. L'explicació que hem defensat per a aquests últims està lligada a un tret especial de la 3ª persona del plural, que opcionalment pot absorbir el paper temàtic extern del verb. No podem, però, establir en quines condicions l'absorbeix. Som conscients de la poca capacitat explicativa de la hipòtesi, però l'hem elegida perquè, encara que només és descriptiva, és consistent amb les dades observades.

Finalment hem vist una sèrie de construccions que permeten interpretació arbitrària de la categoria buida en posició de subjecte només quan apareixen en contextos genèrics. Aquesta possibilitat és un fenomen bastant generalitzat que no es limita només a la interpretació dels elements nuls en posició de subjecte, sinó que s'aplica també a la interpretació dels articles i els objectes nuls. En aquest cas, el nus FLEX apareix amb les característiques de CONC i de TEMPS completes, i només és possible la interpretació arbitrària en presència d'una sèrie d'operadors que activen la interpretació genèrica de la frase.

Segons Hernanz, aquests operadors lliguen el TEMPS i són els responsables que aquest nus no sigui capaç d'identificar la categoria buida en posició de subjecte.

Podem concloure, doncs, que la lectura arbitrària dels subjectes nuls, està lligada, com era d'esperar, al nus FLEX. El fet que expressin una quantificació existencial o quasi-universal no és irrellevant. Cadascuna de les dues quantificacions respon a mecanismes de llicenciament independents. L'element Concordança de Flexió (ja sigui per la supressió d'un dels seus trets morfològics, ja sigui per la possibilitat d'absorció del paper temàtic extern que exhibeix la tercera persona del plural, està implicat en el llicenciament dels subjectes arbitraris amb quantificació existencial. En la interpretació universal o quasi-universal dels subjectes nuls en oracions genèriques l'element de FLEX implicat no és CONC sinó TEMPS, que apareix immobilitzat pels operadors de la genericitat.

La comparació de les propietats de les diferents construccions en basc i en català i castellà ens ha permès veure que hi ha elements comuns tot i que els mecanismes per aconseguir les frases amb interpretació arbitrària siguin diferents. Això ens ha suggerit que l'explicació d'alguns fenòmens que s'han lligat a marques específiques del català o del castellà, per exemple, al *se* impersonal, han de tenir explicacions més abstractes i generals. En aquesta línia fóra interessant conèixer els mecanismes d'impersonalització d'altres llengües on el nus FLEX reflecteixi morfològicament els

diferents elements de concordança de forma separada i veure si es pot establir alguna regularitat amb el basc.

Creiem que hem mostrat al llarg del treball la conveniència d'analitzar les construccions que permeten una lectura arbitrària tenint en compte el tipus de quantificació que expressen. Hem vist que els contextos genèrics esborren algunes restriccions relacionades amb l'auxiliar seleccionat i l'estructura argumental dels verbs. Si volem estudiar les propietats d'una construcció determinada cal que ho fem en contextos on aquestes propietats no entrin en contradicció amb fenòmens capaços d'eliminar-les.⁹

Notem, per finalitzar, que les propietats de les diferents estructures tenen també relació amb les funcions que desenvolupen. Els Impersonals i els Plurals Arbitraris, diu Fernández Ramírez, "poseen la propiedad de concentrarse en la idea de la acción verbal y de sus efectos y desinteresarse de la idea de agente" (1986: 104); és lògic, doncs, que només aquells verbs que assignen paper temàtic d'agent siguin compatibles amb aquestes construccions. Els enunciats genèrics no desenvolupen cap funció relacionada amb l'agentivitat i, coherentment, no són gaire sensibles a aquesta característica. Cobreixen un ampli ventall: des de l'expressió d'enunciats generals, "veritats universals" fins a l'encobriment d'una primera persona.

Cadascuna de les construccions comentades respon a necessitats diferents en la comunicació. Els trets semàntics aportats per cada una de les categories buides no són vans. En la quantificació existencial permeten marcar l'exclusió o no de parlants i interlocutores/ors. En la quantificació universal, a més d'aquest tret, permeten expressar enunciats universals. A voltes, representen una estratègia de qui parla per eludir responsabilitats, implicant l'interlocutora/or, buscant complicitat. També poden marcar preferències individuals i diferències de registre.¹⁰

(9) L'anàlisi de les propietats dels PRO que realitza Jaeggli és una mostra de la necessitat de diferenciar els contextos genèrics dels no-genèrics. Aquest autor afirma que quan en una oració apareixen dos PRO, aquests s'interpreten sempre com a correferents. És evident que això no és així. Podem trobar, sense dificultat, exemples que contradueixen aquesta afirmació.

- (i) Delitu izan diren gertaera batzuk argitzea eragotzi nahi dute berriro ere.
(PRO_{arbi} (Delicte-abs estat 3^aabs.pl-Pres-relatiu) esdeveniment uns-abs.pl aclarir-abs) PRO;
impedir voler 3^aabs-Pres-3^aerg.pl_j de bellnou.

Volen impedir de bellnou que s'aclareixin uns esdeveniments que han estat delicte.

Però allò que ens interessa remarcar és la raó per la qual arriba en aquesta conclusió; Tots els exemples que utilitza són contextos genèrics.

- (ii) ((PRO_{arbi} Leizeak aurkitzeko) PRO_{arbi} basoan sartu behar da)
(PRO_{arbi} cova-abs.pl. trobar-per-a) PRO_{arbi} bosc-in entrar haver-de 3^aabs-pres
Per trobar les coves cal endinsar-se en el bosc.

En aquests, com que tots els PRO expressen una quantificació universal, són correferents. Però aquesta propietat no és dels PRO sinó dels contextos genèrics (Jaeggli 1986: 55-60).

(10) No he fet cap estudi sistemàtic sobre el tema, però crec que la preferència pel Singular Arbitrari de segona persona com a estratègia d'encobriment del jo en front del pronom indefinit "una/uno" té relació amb el registre col·loquial i també amb els dialectes socials.

"El pobre, con su mala memoria, sus rarezas y sus modos (...) Aquello de nunca decir "yo hago", "yo pienso", "yo siento", sino "hace uno", "piensa uno" (...).

Bibliografia

- Belletti, A. & L. Rizzi, 1986, *Psych-Verbs and Th-Theory*, Lexicon Project Working Papers MIT, Cambridge.
- Burzio, L., 1986, *Italian Syntax. A Government-binding Approach*, Reidel Dordrecht.
- Cinque, G., 1988, "On *Si* Constructions and the Theory of Arb", *LI* 19.
- De Miguel Aparicio, E., 1990, *El aspecto verbal en una gramática generativa del español*, Madrid, tesi inédita.
- Euskaltzaindia, 1985-, *Euskal Gramatika: Leben Urratsak I, II, III*, Euskaltzaindia, Bilbo.
- Fernández Ramírez, S., 1986, *Gramática española. 4. El verbo y la oración*, Arco/Libros, Madrid.
- Goenaga, P., 1980, *Gramatika bideetan*, Erein, Donostia, 2ª edició.
- , 1985, *Sintaxis vasca: complementación y nominalización*, UPV-EHU, tesi inédita.
- , 1986, "Konpletiboak, zehargalderak eta erlatiboak", in P. Goenaga (arg.), *Euskal sintaxiaren zenbait arazo*, EHU, Donostia.
- Gràcia i Soler, L., 1986, *Teòria temàtica*, UAB, tesi inédita.
- Hale, K. & J. Keyser, 1986, "Some Transitive Alternations in English", *ASJU* XX-3, 605-638.
- Hernanz Carbó, M. L., 1980, *En torno a los sujetos arbitrarios: la 2ª persona del singular*, UAB, Barcelona.
- , 1982, *El infinito en español*, UAB, Barcelona.
- & J. Brucart, 1987, *La sintaxis*, Crítica, Barcelona.
- , 1990, "En torno a los sujetos arbitrarios: la 2ª persona del singular" en *Estudios de Lingüística de España y México*. Ed. Violenta Demonte y Beatriz Garza. UNAM y Colegio de México (pp. 151-178).
- Hyams, N. M., 1986, *Language Acquisition and the Theory of the Parameters*, Reidel Dordrecht.
- Jaeggli, O., 1986, "Arbitrary Plural Pronominals", *NLLT*.
- Levin, B., 1983a, *On The Nature of Ergativity*, MIT Press, Cambridge.
- , 1983b, "Unnacusative Verbs in Basque", in Sells & Jones (arg.) *NELS* 13, Amherst.
- Ortiz de Urbina, J., 1987a, "Kasu ezarketa eta ergatibitatea euskaraz", in P. Salaburu (arg.), *Sintaxi arazoak*, EHU, Donostia.
- , 1987b, "Perpauz ez-tenporalizatuak", in P. Salaburu (arg.) *Sintaxi arazoak*, EHU, Donostia.
- , 1988, "Interferentzia sintaktiko berezi batez", in *II. Euskal Mundu Biltzarra*, Gasteiz.
- Otero, C. P., 1985, "Arbitrary subjects in finite clauses", in Bordelois et al. (arg.), *Generative Studies in Spanish*, Foris, Dordrecht, 95-98.
- Perlmutter, D. M., 1978, "Impersonal Passives and the Unaccusative Hypothesis", *BLS* 4.
- Rizzi, L., 1986, "Null Objects in Italian and the Theory of *pro*", *LI* 17.
- Salaburu, P., 1987a, "Euskal perpauzaren egitura", in P. Salaburu (arg.), *Euskal Morfosintaxia eta Fonologia: Eztabaida gaiak*, EHU, Donostia.
- , 1987b, *Ikaslearen esku-gramatika*, Mensajero, Bilbo.
- Suñer, M., 1983, "*pro*^{arb}", *LI* 14.
- Villasante, L., 1980, *Sintaxis de la oración simple*, Ed. Franciscana, Aranzazu.